

GRAD U DRAVI - POPLAVA DRAVE U OSIJEKU 1965. GODINE

CITY IN DRAVA – 1965 DRAVA FLOOD IN OSIJEK

Hrvoje PAVIĆ

Doktorand na Odsjeku za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Erdutski vinogradi d.o.o.
Erdut, Trg Branka Hercega 1
hrvoje.pavic@erdutski-vinogradi.hr

Received / Primljeno: 1. 12. 2017.

Accepted / Prihvaćeno: 12. 12. 2017.

Original scientific paper / Izvorni znanstveni rad

UDK / UDC: 627.51(497.543Osijek)"1965"

656.085.2(497.543Osijek)"1965"

Sažetak

Godina 1965. od svog početka bila je izuzetno kišovita, to je uvjetovalo podizanje vodostaja rijeka Dunava i Drave. Grad Osijek nalazi se na rijeci Dravi, 22 km od njenog ušća u Dunav. Stoga je život u Osijeku, poznatom kao grad na Dravi, od njegovih početaka vezan uz rijeku Dravu. Tijekom 20. stoljeća Drava je Osijek plavila četiri puta: 1926., 1954., 1965. i 1972. godine. U ovom istraživanju promatra se poplava 1965. godine. Osječki dnevni tisak, Glas Slavonije, u promatranom periodu (svibanj i lipanj 1965. godine) svakodnevno izvještava o: visini vodostaja Drave kod Osijeka, situaciji na nasipima i planovima obrane od poplave.

Istraživanje se temelji na rekonstrukciji obrane od poplave i sudbini stanovništva na temelju zapisa iz Glasa Slavonije te arhivskog fonda Zavoda za urbanizam Općine Osijek. Naglasak je stavljen na istraživanje ugroženosti pojedinih osječkih naselja te na stradanje njihovog stanovništva. Posljedice poplave su preseljenje stanovništva s ugroženog područja u novoizgrađena naselja te izgradnja suvremene obaloutvrde koja omogućila »izlazak« Osijeka na Dravu.

Ključne riječi: Osijek, Drava, poplava, 1965. godina, izgradnja obaloutvrde

Keywords: Osijek, Drava, flood, year 1965, the construction of the riverbank fort

UVOD

U ovom radu dan je prikaz borbe čovjeka i rijeke, Osječana i Drave, tijekom svibnja i lipnja 1965. godine. Drava stoljećima predstavlja okosnicu života grada Osijeka i njegovih stanovnika, a bezbroj puta rijeka je plavila Osijek i okolicu. Tijekom 20. stoljeća Osijek je bio četiri puta žrtva Drave. Prvi put 1926. godine kada je Drava dosegla svoj prvi maksimum u 20. stoljeću – 484 cm, a drugi put s istom visinom vodostaja 1954. godine. Treća poplava Drave 1965. godine tema je ovoga rada, a četvrti put Osijek je bio ugrožen 1972. godine s visinom vodostaja od 472 cm.

Osijek se nalazi na rijeci Dravi, 22 km od njezinog ušća u Dunav. Gradsko središte nalazi se s desne, više, obale rijeke, a s lijeve niže obale nalaze se prigradska naselja. S desne strane nalaze se sljedeća (u radu promatrana) naselja: Pampas, Gornji grad, Donji grad i Zeleno Polje, a s lijeve strane nalaze se Tvrđavica i Podravlje te Zoološki vrt. Upravo prema tim naseljima možemo odrediti zone obrane od poplave.

Zašto baš poplava 1965. godine? Osijek se ubrzano industrijski razvija i širi, a stanovništvo naseljava svaki pogodan često građevinski neprihvatljiv kutak grada – uz rijeku. Zbog toga je ova poplava zanimljiva jer Drava svojim izlivanjem omogućava urbanističko djelovanje na sanaciji urbanog gradskog tkiva.

Kao osnova za pisanje poslužila su svakodnevna novinska izvješća Glasa Slavonije iz svibnja i lipnja 1965. godine. Ona nam omogućavaju detaljan uvid u *osječku kroniku*: borbu s Dravom, svakodnevnicu, organizaciju obrane i zdravstvene zaštite ugroženog stanovništva. Dunav i Drava poplavom su ugrozili Baranju, Vukovar i Osijek, uslijed poplave najviše državno rukovodstvo posjetilo je poplavljena područja.

Drugi dio rada bazira se na fondu Zavoda za urbanizam i izgradnju Općine Osijek (HR-DAOS-76) iz kojeg je vidljivo stambeno zbrinjavanje poplavom ugroženog stanovništva te izgradnja regulatornog sustava obrane od poplava.

PRAĆENJE VODOSTAJA DUNAVA

Prva polovica 1965. godine bila je izuzetno kišovita što je rezultiralo dizanjem vodostaja i slavonskih rijeka: Dunava, Drava i Save. Osječki dnevni list Glas Slavonije redovito donosi izvješća o visini vodostaja na Dunavu u Austriji i Mađarskoj te tadašnjoj SR Jugoslaviji jer se očekuje prolazak velikog vodenog vala. Koji je uvjetovan kišom i topljenjem snijega u Alpama. Početkom svibnja 1965. godine Glas Slavonije donosi da je uslijed visokog vodostaja Dunava već neko vrijeme poplavljena Baranja te se očekuju velike štete na šumskom fondu i divljači.¹ U Baranji je stanje bilo alarmantno, pod vodom je bilo 27 000 ha od ukupno 35 000 ha šumskih površina. *Već više od 60 dana pod vodom se nalazi 27 000 ha šuma. Voda je uništila usjeve na 700 ha i preko polovice mladih plantaža topole.* Dunavom i Dravom plutaju tisuće kubičnih metara trupaca i celuloznog drveta.² Krajem svibnja Dunav ponovno raste u Mađarskoj, a Baranje je ponovno prva na udaru.³

NOVINSKA KRONIKA BORBE S VODENOM STIHIJOM

Glas Slavonije od 18. svibnja svakodnevno donosi izvješća o dizanju vodostaja Drave kod Osijeka i Dunava kod Vukovara. Danijel Maratović iz Opće vodne zajednice proglašava 18. svibnja izvanrednu obranu od poplava za područje Baranje, navodi da će prava opasnost nastupiti tek za mjesec dana kada se počne topiti snijeg u Alpama te kada Dunav počne tiskati vodu nazad u Dravu.⁴

Direktna opasnost za Osijek nastupa 20. svibnja kada Drava dostiže razinu od 396 cm te je proglašena mjera izvanredne obrane od poplava. Drava je ugrožena rastom nivoa u gornjem toku (rijeka Mura) te gotovo stalnim visokim vodostajem Dunava.⁵ Sljedeći dani označili su početak neizvjesnosti, stanovnici nisu bili svjesni koliko Drava još može narasti i zaprijetiti gradu. Prvi godišnji maksimum dosegnut je 21. svibnja kada je Drava kod Osijeka bila na 408 cm. Drava toga dana raste uvjetovana pritokama iz gornjeg toka. To je vidljivo iz podataka da je tada u 24 sata Drava kod Maribora narasla 122 cm, a kod Terezinog Polja i Donjeg Miholjca 28 cm.

Istoga dana u Osijeku nastaju problemi jer *Drava prijete Dravi*. Naime novoizgrađeni soliter *Drava* na Gornjodravskoj obali (udaljen samo 100 m od Drave) našao se ugrožen jer voda počinje prodirati u podrum zgrade.⁶ Najugroženije područje su Zološki vrt i kuće na lijevoj obali. Životinje su podignute na viši teren, a ljudi su spremni za evakuaciju. Josip Đurković iz Opće vodne zajednice 22. svibnja izvještava da je vodostaj 412 cm, no da još nije kritično jer se očekuje još 50 cm vode.

Glas Slavonije donosi reportažu o Stjepanu Vilhelmu dežurnom uklopničaru, koji redovito bilježi vodostaj Drave. Vodostaj se dnevno diže od 6 do 12 cm. Na Gornjodravskoj obali voda je u ravni s ulicom.⁷ Voda se nezaustavljivo širi pogotovo su ugrožene kuće na, nižoj, lijevoj obali. Nalaze se između rijeke i nasipa, tako da ih je nemoguće obraniti. Prvi stanovnici su evakuirani, 24. svibnja, kada je voda došla do pragova kuća.⁸ Stanovnici Osijeka kao da i nisu svjesni što se sprema njihovom gradu, neki od njih odlaze na nakvašene nasipe kako bi pecali.⁹

¹ Glas Slavonije, 8. svibnja 1965.; 5.

² Glas Slavonije, 23. svibnja 1965.; 1. – 2.

³ Glas Slavonije, 26. svibnja 1965.; 1.

⁴ Glas Slavonije, 18. svibnja 1965.; 3.

⁵ Glas Slavonije, 21. svibnja 1965.; 1.

⁶ Glas Slavonije, 22. svibnja 1965.; 1. i 4.

⁷ Glas Slavonije, 21. svibnja 1965.; 1., 4.

⁸ Glas Slavonije, 25. svibnja 1965.; 3.

⁹ Glas Slavonije, 26. svibnja 1965.; 3.

Slika 1.

Poplavljena vizura Gornjodravske obale (sve fotografije iz: Državni arhiv u Osijeku - Zbirka fotografija - fotoalbum - Poplava u Slavoniji i Baranji 1965. Godine)

Sve je više neprospavanih noći iza tisuća ljudi na nasipima, vodostaj konstantno raste. Poplave slavonskih rijeka dobile su i republički značaj jer 27. svibnja u posjet Osijeku doputovao je potpredsjednik sabora Ilija Rikanović. Pregledao je najkritičnije točke: donjogradsku i gornjogradsku obalu te Zoološki vrt.¹⁰ Osječane očekuje buran vikend 28. i 29. svibnja, Danijel Maratović iz Vodne zajednice najavljuje moguće sudaranje vodnih valova Dunava i Drave na ušću kod Aljmaša što će imati katastrofalne posljedice. U obranu Osijeka od poplave aktivno su se uključili i vojnici Jugoslavenske narodne armije.¹¹

Drava 28. svibnja prelazi svoj stogodišnji maksimum iz 1926. godine, tada je bila visoka 482 cm, a 1965. godine 486 cm. Voda je prodrla u Zoološki vrt, poplavljen je Riblji trg, a voda se opasno približava Bijeloj lađi.¹² U Donjem gradu postaje kritično jer dravska voda prodire kroz kanalizaciju te se zajedno s fekalijama razlijeva po ulicama i dvorištima.¹³ Osječko poduzeće »Kanalizacija« vodu koja probija i fekalnu vodu specijalnim pumpama vraća nazad u Dravu.¹⁴

Prvih dana lipnja vodostaj Drave lagano opada, no ne zadugo jer Dunav raste te Drava kod Osijeka ponovno dosiže visinu iz svibnja. Posebno je ugrožena obrana Donjeg grada jer se Drava diže uz nasipe, a oni su često viši od kuća.¹⁵ Predsjednik sabora Ivan Krajačić 2. lipnja posjetio je poplavljena područja, prvo Baranju, zatim Vukovar pa Osijek. U Osijeku se sastao s općinskim rukovodstvom te im je čestitao na hrabroj obrani od poplave. Zaključeno je da se nakon ove poplave moraju napraviti dugoročni planovi za izgradnju nasipa.¹⁶

Prateći kretanje vodostaja mogu se pratiti novinski napisi o poplavi. Primjerice kad vodostaj stagnira u novinama se pojavljuju informacije o troškovima obrane od poplava i o pomoći koja se počinje prikupljati preko posebnog žiro računa.¹⁷ Novinari građanima naslovima »Voda opada centimetar po centimetar« šalju umirujuću poruku, opadanje vodostaja rukovodećim organima daje mogućnost planskog rada na suzbijanju posljedica poplava, a svakako im omogućava planiranje budućih građevinskih zahvata na obrani od poplava.¹⁸ Predsjednik Izvršnog vijeća Mika Špiljak 9. lipnja dolazi u Osijek i obilazi

¹⁰ Glas Slavonije, 28. svibnja 1965.; 1.

¹¹ Glas Slavonije, 28. svibnja 1965.; 4.

¹² Glas Slavonije, 29. svibnja 1965.; 1.

¹³ Glas Slavonije, 30. svibnja 1965.; 4.

¹⁴ Glas Slavonije, 2. lipnja 1965.; 2. – 3.

¹⁵ Glas Slavonije, 2. lipnja 1965.; 2. – 3.

¹⁶ Glas Slavonije, 3. lipnja 1965.; 1.

¹⁷ Glas Slavonije, 5. lipnja 1965.; 1.

¹⁸ Glas Slavonije, 6. lipnja 1965.; 1.

poplavljeni teren kako bi se upoznao sa stanjem na području ugroženom od poplave. Vodostaj se ponovno diže, Drava raste u gornjem toku te 9. lipnja vodostaj u Osijeku iznosi 492 cm.¹⁹ Naslov 11. lipnja »Stihija premašuje sve dosadašnje granice« pokazuje da se sprema najgore, dan kasnije 12. lipnja vodomjer je produžen za pola metra.²⁰

Istoga dana Drava se prelila preko zečjih nasipa u Zoološki vrt, a 13. lipnja i u Donji grad.²¹ Sredinom lipnja nastupili su dramatični događaji, 15. lipnja ljudi su uvidjeli nemoć pred bujicom te su odustali od obrane nasipa u Donjem gradu. Odlučeno je da se moraju braniti vodovodne crpke na Pampasu.²² Reporter odlazi u poplavljenju donjogradsku ulicu Mihaela Pavleka Miškine i donosi prikaz potopljene ulice kroz koju građani mogu prometovati samo čamcima.²³ Potpredsjednik Republike Aleksandar Ranković 26. lipnja posjetio je Osijek i Baranju. Osim za obranu Osijeka založio se i za obranu meso kombinata Belje od poplave.²⁴

POPLAVA

Poplava na Dravi i Dunavu 1965. godine trajala je punih 105 dana. Drava je ukupno poplavila 17 000 ha zemljišta. Najteža situacija u Osijeku nastupila je u noći sa subote 27. na nedjelju 28. lipnja 1965. godine kada je pukao nasip kod tzv. Carskih livada odnosno crpne stanice Vodar. Nakon toga naišao je vodeni val visine pet metara. To je rezultiralo u potpunosti poplavljenim naseljima Tvrdavica i Podravlje, a cesta Osijek – Bilje našla se pod vodom čime je Baranja prometno odsječena od Slavonije. Između Osijeka i Bilja stvorilo se jedinstveno jezero dunavske i dravske vode.²⁵

Složenost situacije potvrđuje i posjet predsjednika Republike Josipa Broza Tita. On je 4. srpnja prvo posjetio Vukovar, a zatim Osijek, gdje se u Klubu odbornika upoznao sa situacijom na poplavljenom području te planovima na sanaciji štete.²⁶ Situacija se počela smirivati kada su se Drava i Dunav 14.

Datum	Visina vodostaja	Izvor
16. svibnja 1965.	350 cm	Glas Slavonije, 18. V. 1965.
17. svibnja 1965.	358 cm	Glas Slavonije, 19. V. 1965.
18. svibnja 1965.	369 cm	Glas Slavonije, 21. V. 1965.
20. svibnja 1965.	396 cm	Glas Slavonije, 21. V. 1965.
21. svibnja 1965.	408 cm	Glas Slavonije, 22. V. 1965.
22. svibnja 1965.	412 cm	Glas Slavonije, 23. V. 1965.
23. svibnja 1965.	428 cm	Glas Slavonije, 25. V. 1965.
24. svibnja 1965.	437 cm	Glas Slavonije, 26. V. 1965.
25. svibnja 1965.	448 cm	Glas Slavonije, 26. V. 1965.
26. svibnja 1965.	460 cm	Glas Slavonije, 27. V. 1965.
27. svibnja 1965.	475 cm	Glas Slavonije, 28. V. 1965.
28. svibnja 1965.	486 cm	Glas Slavonije, 29. V. 1965.
30. svibnja 1965.	496 cm	Glas Slavonije, 4. VI. 1965.
31. svibnja 1965.	494 cm	Glas Slavonije, 2. VI. 1965.
1. lipnja 1965.	491 cm	Glas Slavonije, 2. VI. 1965.
3. lipnja 1965.	483 cm	Glas Slavonije, 4. VI. 1965.
4. lipnja 1965.	476 cm	Glas Slavonije, 5. VI. 1965.
5. lipnja 1965.	472 cm	Glas Slavonije, 5. VI. 1965.
9. lipnja 1965.	492 cm	Glas Slavonije, 10. VI. 1965.
10. lipnja 1965.	500 cm	Glas Slavonije, 11. VI. 1965.
14. lipnja 1965.	546 cm	Glas Slavonije, 15. VI. 1965.
18. lipnja 1965.	525 cm	Glas Slavonije, 19. VI. 1965.
19. lipnja 1965.	520 cm	Glas Slavonije, 20. VI. 1965.
23. lipnja 1965.	535 cm	Glas Slavonije, 24. VI. 1965.
24. lipnja 1965.	540 cm	Glas Slavonije, 25. VI. 1965.
27. lipnja 1965.	542 cm	Glas Slavonije, 30. VI. 1965.

Tablica 1. Vodostaj Drave tijekom svibnja i lipnja 1965. godine

Na temelju podataka iz Glasa Slavonije napravljen je tablični prikaz vodostaja Drave kod Osijeka tijekom svibnja i lipnja, odnosno od proglašavanja izvanrednih mjera obrane od poplave 18. svibnja, do puknuća nasipa 27. lipnja.

¹⁹ Glas Slavonije, 10. lipnja 1965.; 1.

²⁰ Glas Slavonije, 13. lipnja 1965.; 4.

²¹ Glas Slavonije, 15. lipnja 1965.; 1.

²² Glas Slavonije, 16. lipnja 1965.; 1. – 2.

²³ Glas Slavonije, 20. lipnja 1965.; 5.

²⁴ Glas Slavonije, 27. lipnja 1965.; 1.

²⁵ Erika Žilić Vincetić, Povijesna fotografija – Poplava u Osijeku 1965. godine, u *Essehist* br. 6, Osijek 2014., 166.

²⁶ Vladimir Giner, Poplava 1965. – kronika u riječi i slici, u: *Velike vode – poplave u Slavoniji i Baranji*, 71

Slika 2. Radnici poduzeća »Kanalizacija« montiraju pumpe za izvlačenje fekalnih voda

Slika 3. Drava se razlila sve do Rokove crkve u Gornjem gradu

srpnja počeli povlačiti u svoja korita. Ukupno je bilo poplavljeno 50 000 ha, porušene su mnoge zgrade, privredni objekti, uništene su oranice koje je trebalo pripremiti za jesensku sjetvu.²⁷

Drava je, te godine, posljednji put narasla 11. rujna i zaprijetila Osijeku kada je probila nasip kod Šatorišta.²⁸

OSJEČKA PRIVREDA

Poplava osim za stanovništvo iznimne gubitke nosi i za privredu. Najugroženija poduzeća su ona smještena uz rijeku Dravu. Prva se na udaru našla Pivovara koja 24. svibnja prestaje s radom. Voda je prodrla u podrum pivovare te kotlovi prestaju dobivati paru i staje proizvodnja piva.²⁹ Nakon dva dana prestanka, pivo se ponovno proizvodi, no ne uz pomoć pare iz toplane. Uprava Pivovare nabavila je dva

²⁷ E. Žilić Vincetić, Povijesna fotografija – Poplava u Osijeku 1965. godine, str. 166.

²⁸ V. Giner, Poplava 1965., 70.

²⁹ Glas Slavonije, 25. svibnja 1965.; 3.

Slika 4.

Ispumpavanje vode koja se probila kroz kanalizaciju u Donjem gradu

poljska kazana pomoću kojih se može neometano kuhati pivo.³⁰ Kišovito proljeće, kiša je padala gotovo 60 dana, otežalo je proljetne poljoprivredne radove. Ostalo je nezasijano gotovo 6 000 ha repe. Poduzeće »Voće – eksport« koje se nalazi na Zelenom Polju ostalo je bez 5 000 bačvi s voćem koje plutaju Dravom. Naime vodostaj Drave se digao i povukao bačve s voćem u maticu. Najugroženija su poduzeća koja se nalaze u blizini Drave. S radom je morala prestati točionica vina »Vinogorje« jer je punionica poplavljena. Staklo pluta podrumom staklarske radnje »Dijamant«. Luka Tranzit u Donjem gradu predstavlja pravu opasnost jer otrovni rasuti teret u svakom trenutku može završiti u Dravi.³¹

Radnici Saponije aktivno su se uključili u učvršćivanje raskvašenih nasipa u Donjem gradu. Reporter donosi vijest da dio najugroženijih stanovnika Donjeg grada ne pomaže braniteljima, nego znatiželjno promatraju i samo otežavaju posao.³² Iako se 15. lipnja odustalo od obrane nasipa u Donjem gradu odlučeno je da se pod svaku cijenu mora obraniti podrum Kožare, koja je u neposrednoj blizini spomenutog nasipa. Biljska cesta jedina cestovna između Osijeka i Bilja tijekom poplave postala je značajan nasip koji treba sačuvati mesnu industriju Belje.³³ Za život stanovnika u Osijeku bilo je nužno obraniti Vodovod i Elektro Slavoniju.³⁴

FOTOGRAFIJE POPLAVLJENOG OSIJEKA

Izvrstan dokument katastrofe koja je zadesila Osijek su brojne očuvane fotografije obrane od poplave, kao i samog poplavljenog Osijeka. U Državnom arhivu u Osijeku pohranjen je fotoalbum »Poplava u Slavoniji i Baranji 1965.« koji vjerno prikazuje situaciju na terenu. Glas Slavonije uz tekst donosi i fotografiju kao dominantan medij pomoću kojega čitatelji mogu shvatiti razmjere katastrofe koja je zadesila Osijek i okolicu. Prvi put u nedjelju 30. svibnja Glas Slavonije donosi poseban foto prilog »U žarištu kamere« u kojem donosi devet fotografija koje prikazuju: život u poplavljenom području, poplavljena područja, radnike u akciji, a što je najbitnije sudbine običnih ljudi.³⁵

³⁰ Glas Slavonije, 28. svibnja 1965.; 4.

³¹ Glas Slavonije, 28. svibnja 1965.; 4.

³² Glas Slavonije, 30. svibnja 1965.; 4.

³³ Glas Slavonije, 16. lipnja 1965.; 1. – 2.

³⁴ Glas Slavonije, 17. lipnja 1965.; 1.

³⁵ Glas Slavonije, 30. svibnja 1965.; 16.

Slika 5. Zaštićeni rasuti tereti u luci Tranzit u Osijeku

Sljedeći prilog »U žarištu kamere« objavljen je 13. lipnja, donosi prikaz sudbine grada i ljudi pred nadirućom Dravom.³⁶ Glas Slavonije prilog »U žarištu kamere« ponovno donosi 20. i 24. lipnja. Neposredno pred kulminaciju vodostaja Glas Slavonije 25. lipnja čitateljima u okviru rubrike »zabava – pouka – razonoda« donosi tekst o povijesti poplava u gradu Osijeku.³⁷

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Po proglašenju izvanredne obrane od poplava sanitarni timovi upućeni su na teren kako bi osigurali zdravstvenu zaštitu stanovništva te čistu i pitku vodu. Timovi su 18. svibnja upućeni u Vukovar.³⁸ Građani su 29. svibnja obavješteni da će se u Gornjem gradu provoditi cijepljenje protiv tifusa i paratifusa zbog mogućih zaraza.³⁹ Dva slučaja paratifusa 9. lipnja zatvorila su osječku Ugostiteljsku školu kako se zaraza ne bi širila dalje.⁴⁰ Nekoliko dana kasnije potvrđeno je da je zaraza učenika paratifusom individualna te da nema opasnosti za okolinu.⁴¹

Tijekom svibnja i početkom lipnja cijepljeno je oko 2 000 građana koji žive u ugroženom području, nekoliko stotina bunara je klorirano, dezinficirane su septičke jame, poplavljena dvorišta i sam tok rijeke Drave.⁴²

UGROŽENI U POPLAVI

U Gornjem gradu bile su ugrožene sljedeće ulice: Slaz, Splavarska, Ribarska, Strma, Podravska, Gornjodravska obala, Pampas, Štrosmajerova i Trg 14. travnja s ukupno 107 ugroženih zgrada, od čega je 98 zgrada bilo poplavljeno. Srušeno je bilo 16 zgrada, a ugroženo od urušavanja 12.⁴³ U Tvrđavici su

³⁶ Glas Slavonije, 13. lipnja 1965.; 16.

³⁷ Glas Slavonije, 25. lipnja 1965.; 8.

³⁸ Glas Slavonije, 18. svibnja 1965.; 3.

³⁹ Glas Slavonije, 29. svibnja 1965.; 1.

⁴⁰ Glas Slavonije, 10. lipnja 1965.; 1.

⁴¹ Glas Slavonije, 15. lipnja 1965.; 1.

⁴² Zapisnici zajedničke sjednice općinske skupštine od 17.V. do 26.VI.1965., II. knjiga, str. 367.

⁴³ HR-DAOS-72; Rekapitulacija podataka o nosiocima stanarskog prava i vlasnicima objekata sa poplavljenog područja, tablica 1.

Slika 6.
Predsjednik
Tito u posjeti
Osijeku 4.
srpnja 1965.
godine

bila ugrožena 162 objekata. Od kojih je 120 objekata bilo poplavljeno, porušeno 35, a spremno za rušenje 12 zgrada.⁴⁴

U Donjem gradu bile su ugrožene sljedeće ulice: Primorska, Miškinova, Donjodravaska, Vrbik, Kumanovska, Lađarska, Gluha, Zeleno polje, Vinogradi i Trg Nikole Tesle s ukupno 84 poplavljene zgrade. Poplavljene su bile 74 zgrade, 4 su bile srušene, 23 ugrožene od rušenja.

U Podravlju je bilo poplavljeno 115 zgrada. Poplavljeno je bilo 79 zgrada, srušeno 35, a ugroženo od rušenja 33 zgrade.⁴⁵ U Tvrđavici su bila ugrožena 162 objekata. Od kojih je 120 objekata bilo poplavljeno, porušeno 35, a spremno za rušenje 12 zgrada.⁴⁶

U četiri naselja bilo je ukupno 469 poplavljenih zgrada, ukupne stambene površine 26 880 m². Od čega je 277 bilo s lijeve (niže) obale Drape, a 191 s desne (više) obale.

ZBRINJAVANJE POPLAVLJENIH

Na sljedećim lokacijama podignuta su naselja za zbrinjavanje stanovništva stradalih u poplavi: Petofija Šandora, Čepin II, Tenje II, V. rajon, Ilirsko naselje i naselje Josipa Hauka. Haukovo naselje u Mostarskoj ulici u Osijeku je najznačajnije od svih navedenih jer je najveći dio stradalog stanovništva svoj smješta pronašao upravo u tom naselju. Značajnu ulogu u podizanju novih naselja imao je direktor, Zavoda za urbanizam i izgradnju Općine Osijek, Božo Nađ.⁴⁷

Komunalni fond općine Osijek u svrhu zbrinjavanja poplavljenih na području Zelenog polja 15. rujna 1965. godine isparcelizirao je 137 gradilišta, 120 gradilišta popunjeno je odmah, a 17 je ostalo prazno. Gradilišta su isparcelizirana prema projektu Urbanističkog instituta SRH iz Zagreba, gradilišta su površine od 94 m² do gotovo 500 m².

Najveći dio stanara smješten je u novoosnovanom Haukovom naselju stoga se u nastavku donosi popis prvih stanara tog naselja; Marijan Bučanović, Anica Iličić, Petrašin Krgović, Vilim i Ružica Štorat, Ruso Glibanović, Franciska Grkinić, Živka Grabovac, Ivica Flinčec, Đuro Feldvari, Franjo Zeman, Milan Mihajlović, Mandica Gungl, Avdo Đelilović, Gajo Tomaković, Leksa Manojlović, Adam Patašić, Bodan Egić, Franjo Kocijanović, Andrija Kocijanović, Josip Stavalj, Franciska Petrinšak, Drago Bolmanac, Terezija Cirak, Branko Stanivuković, Veselin Vlajkov, Marija Pap, Franjo Gotlibović, Ljuba Makšić,

⁴⁴ HR-DAOS-72; Rekapitulacija podataka o nosiocima stanarskog prava i vlasnicima objekata sa poplavljenog područja, tablica 1.

⁴⁵ HR-DAOS-72; Rekapitulacija podataka o nosiocima stanarskog prava i vlasnicima objekata sa poplavljenog područja, tablica 2.

⁴⁶ HR-DAOS-72; Rekapitulacija podataka o nosiocima stanarskog prava i vlasnicima objekata sa poplavljenog područja, tablica 1.

⁴⁷ HR-DAOS-72 – Zavod za urbanizam i izgradnju Općine Osijek; kut. 13.;

Jovo Radosavljević, Ivan Petrovečki, Ivka i Antun Delić, Anica Ognjenović, Petar Panić, Stipe Vrdoljak, Milenko Panjkov, Ivan Feldvari, Nikola Jelinčić, Miloš Kosmanović, Tomo Brkić, Stjepan Basijanac, Stevo Balatinac, Petar Selak, Stjepan Čaušić, Petar Vukmirović, Katica Romić, Jozefina Kujundžić, Marijana Hognl, Petar Sabljčić, Ante Perković, Pavo Selatković, Magdalena Kućan, Zvonimir Pacek, Mate Pavlović, Filip Planinić, Anica Pliko, Ema Gačić, Mijo Piližota, Zlatko Erkovec, Stjepan Eisbrener, Ivan Perić, Josip i Mira Krbavac, Franjo Petrovečki, Mirko Dobošević, Andrija Duka, Josip Lovro, Marija Generalić, Matija Jurić, Ivan Mogoroš, Franjo Šamaj, Čedomir Matković, Drago Polanc, Miroslava Štajduhar, Milan Relja, Stipe Pavić, Rešet Kurtić, Đuro Biber, Lazo Glavaš, Dragutin Tušek, Andrija Oletić, Stevo Martinčević, Josip Kovačević, Stevo Ciglanec, Iva i Mara Puljiz, Milenko Kurtović, Lovro Elez, Ivan Elez, Tomo Etler, Dušan i Marica Kolundžić, Lenka Serdel, Marko Čosić, Ana i Međid Zahiti, Anica Aleksin, Jakob Markotić, Tvrtko Juroš, Boro Suvalj, Milan Bjondić, Zojo Čuturić, Ivo Iličić, Veljko Stjepanović, Ante Šprljan, Bodan Računica, Mijo Gregorović, Milan Reljanović, Mira Čubek, Ivan Čubek, Antun Zeljko, Josip Marcuiš i Rozika Čiček, Budimir Starčević, Ivan Mikulandra, Ante Mikulandra, Ivan Novačić, Franjo Nikić, Julka i Rade Smiljanić, Andrija Kušter, Jozo i Amalija Dragolić, Marko Prabeg, Antun Roksandić, Jure Perković, Leopold Maurus i Branko i Boško Stanarević.⁴⁸

Za gradilišta u V. rajonu prijavila su se 24 stanara, za naselje Šandora Petefija 76 stanara, za Čepin II 40 stanara, a za Tenje II 29 stanara.⁴⁹

Općina Osijek omogućila je ugroženom stanovništvu dobivanje kredita za kupovinu zemljišta i izgradnju kuća. U Haukovom naselju odmah je izgrađena cesta, a prema odluci Skupštine individualna komunalna infrastruktura (vodovod i kanalizacija) gradit će se kasnije uz direktno kreditiranje Općine Osijek.⁵⁰

REKONSTRUKCIJA NASIPA

Sava je 1964. godine poplavila Zagreb, sljedeće godine Dunav je poplavio Vukovar, a Drava Osijek, na razini Republike odlučeno je da se vodnom gospodarstvu mora pristupiti odgovornije. Novoosnovani Republički sekretarijat za vodoprivredu dobio je zadatak izrade elaborata za korištenje voda te za izgradnju odnosno rekonstrukciju postojećih nasipa za obranu od poplava.⁵¹ Izgradnja osječke obaloutvrde počela je 1966. godine, prvo izgradnjom obaloutvrde i nasipa s desne strane rijeke, kako bi se zaštitio grad Osijek.

Radovi s lijeve strane su bili opsežniji jer se uz izgradnju obaloutvrde gradio i sportsko rekreacijski centar. Izgradnjom obaloutvrde s desne strane Osječani su dobili omiljeno gradsko šetalište – Promenadu, a s lijeve strane gradsko kupalište Copacabanu popularno zvana Kopika. Postignut je cilj Osijek je tek nakon poplave – izgradnjom obaloutvrde *izašao* na Dravu i obala je oživjela.⁵²

Do 1965. godine na Dravi je izgrađeno ukupno 264 km nasipa. Nakon poplave 1965. godine dio tih nasipa bilo je potrebno rekonstruirati jer velik dio njih izgrađen je od slabog materijala (zemlje i pijeska). Često se materijal za gradnju nasipa uzima nedaleko samog gradilišta. Vrijednost radova na sanaciji nasipa nakon poplave Drape i Dunava 1965. godine iznosila je 1,2 milijarde starih dinara. Kao trajno rješenje obrane Slavonije od poplava ponovno se pojavljuje plan kopanja kanala Vukovar – Šamac.⁵³

Regulatorni radovi imali su zadatak utvrditi korito i obalu kako bi rijekom neometano mogle proći velike količine vode i leda, a svakako da se neometano može prometovati brodovima. Građevine koje utvrđuju i obalu i korito su: obaloutvrde, uzdužne građevine, traverze i pera.⁵⁴

⁴⁸ HR-DAOS-72; Dostava popisa lokacija sa brojem parcela i površinom, u svrhu dodjele; 15.IX.1965.

⁴⁹ HR- DAOS-72; Troškovi urađivanja zemljišta..., 10.IX.1965.

⁵⁰ HR-DAOS-72; Zapisnik komisije za utvrđivanje lokacija..., 3.VIII.1965.

⁵¹ Josip Zmajčić, Umjesto predgovora, u: *Velike vode – poplave u Slavoniji i Baranji*, Osijek 1973., ur. Vladimir Čížek, 8. i 10.

⁵² Branko Fišer, Osiguranje tokova rijeka Drape i Dunava, u: *Velike vode*; 38. i 40.

⁵³ J. Zmajčić, 14.

⁵⁴ B. Fišer, 37.

ZAKLJUČAK

Osijek, grad na Dravi, uslijed nabujale rijeke u svibnju i lipnju 1965. godine postao je grad u Dravi. U gore navedenim podatcima vidljiva je borba Osječana s Dravom tijekom svibnja i lipnja 1965. godine. Dunav i Drava u proljeće i rano ljeto 1965. godine poplavili su površinu od 50 000 ha, a na vrhuncu poplava početkom srpnja stvoreno je jedinstveno jezero dunavske i dravske vode kod Biljske ceste.

Izvanredne mjere obrane od poplave u Osijeku proglašene su 18. svibnja kada je Drava bila visoka 360 cm, svoj prvi stogodišnji maksimum dosegla je 30. svibnja s visinom od 494 cm, a najviši vodostaj iznosio je 542 cm 27. svibnja, prije pucanja nasipa. Tijekom 20. stoljeća Drava je četiri puta poplavila Osijek (1926., 1954., 1965. te 1972.). Poplava 1965. godine imala je katastrofalne, ali i dalekosežne posljedice za grad Osijek i okolicu.

U katastrofalne posljedice pripadaju štete koje je Drava prouzročila: uništeni domovi, šteta na gospodarskim subjektima i ekološke katastrofe. Dalekosežne posljedice ove poplave za grad Osijek su izgradnja novih naselja, najpoznatije je naselje Josipa Hauka te izgradnja dravske obaloutvrde. Izgradnjom obalutvrde s lijeve i desne strane Drave Osijek je postao siguran od poplava. Desna obaloutvrda postala je omiljeno šetalište Osječana (Promenada), a na lijevoj strani Drave u sklopu obaloutvrde uređen je suvremeni rekreacijski centar (Osječka Copacabana, popularno zvana Kopika).

SUMMARY

From its beginning, 1965 was an exceptionally rainy year, which caused the rise in water level of the rivers Danube and Drava. Osijek is a city that is located on the Drava river, 22km away from the mouth of the Danube. This is why the life of the city, which is also known as The City on the Drava, is inherently connected with the river. During the 20th century, the Drava flooded Osijek for four times – in 1926, 1954, 1965 and 1972. This research is concerned with the flood which happened in 1965. During the given period (May and June, 1965) Osijek daily news, The Voice of Slavonia 'Glas Slavonije', provides daily reports on the following: water level of the Drava river in Osijek, situation at the river bank and flood defense plans.

The research is based on reconstruction of flood defense and residents' fate based on the Voice of Slavonia's texts as well as on the archive resources found in the Office for Urbanization of the Osijek District. The emphases is placed on the threatened Osijek settlements and their residents.

The effects of the flood are migrations from the threatened areas into newly built settlements and the construction of a modern riverbank fort, which enabled Osijek to become more actively involved in the life of the river.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti okoliša rijeke Drave
From the Drava River's Environmental History

Volumen XIII / Broj 13
Zagreb - Samobor 2017
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moacanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Požega), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Burlington, VT, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2017.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Veduta Ptuja, foto Nataša Kolar

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Društvo za hrvatsku
ekonomsku povijest
i ekohistoriju

Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj